

Til

udvalgets medlemmer og stedfortrædere

## **EU-konventet tager hul på økonomiske & sociale rettigheder i EU-charteret**

EU-konventet tog på sit uofficielle møde den 3.-4. april hul på drøftelserne af de grundlæggende økonomiske og sociale rettigheder. Også disse skal ifølge mandatet fra Det Europæiske Råd i København tages med i charteret for grundlæggende rettigheder sammen med de grundlæggende friheds- og lighedsrettigheder og procesrettighederne fra Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK).

I centrum for konventets drøftelser af de sociale og økonomiske rettigheder stod bl.a. arbejdstagerernes og arbejdsgivernes ret til tage kollektive skridt i tilfælde af interessekonflikt {{SPA}} herunder strejkeretten. Også friheden til at melde sig ind i en fagforening eller arbejdsgiverforening samt retten til at undlade at gøre dette var på forsamlingens dagsorden og var foreslået optaget i EU-charteret af præsidiet. Endelig debatterede man ligestilling m mænd og kvinder, retten til erhvervsudøvelse, retten til information og høring af arbejdstagerne, retten til ligeløn, retten til hvile og ferie, retten til sikre og sunde arbejdsforhold samt beskyttelse af børn og unge.

Konventets diskussion foregik på baggrund af et udkast til artikler fra præsidiet, der til flere af de delegeredes utilfredshed først blev forelagt 3 dage før mødet. Artiklerne var overvejende baseret på den europæiske socialpagt fra 1961 fra Europarådet med tillægsprotokoller, fællesskabspagten fra 1989 og EU {{PU2}}s traktater (TEF art. 136-145) samt retspraksis fra EF-Domstolen.

Særligt brugen af den europæiske socialpagt skulle give anledning til en del diskussioner mellem konventets delegerede.

**Generelt om de sociale rettigheder**

Peter Altmaier (CDU) fra den tyske Forbundsrag bedømte de sociale rettigheder som charterets farligste, der risikerer at vanskeliggøre ratifikationen af det endelige charter. Han begrundede dette med, at man med bestemmelserne fra den europæiske socialpagt optaget i charteret rækker ud over EU's gældende *acquis*.

Fra den modsatte side af salen erklærede den franske regerings repræsentant Guy Braibant, at de sociale rettigheder bør have en særdeles fremtrædende placering i charteret, og Ieke van den Burg (PSE) fra Europa-Parlamentet kaldte dem udelelige grundrettigheder på linje med de klassiske ligheds- og frihedsrettigheder.

Så var de politiske fronter ellers trukket op.

Ud over disse vigtige politiske markeringer, var også nogle mere "metodiske" spørgsmål i centrum. Et af dem, som løbende var oppe at vende, var hvilke rettigheder den europæiske socialpagt fra Europarådet afstedkommer i forhold til charteret. Den britiske regerings repræsentant Lord Goldsmith og andre mente ikke, at socialpagten er bindende på samme måde som EMRK og EU-traktaterne, idet pagten er formuleret som politiske mål adresseret til medlemsstaternes myndigheder, og ikke giver individuelle rettigheder for borgerne.

Lord Goldsmith afviste derfor også, at den europæiske socialpagt kan give anledning til individuelle grundlæggende rettigheder i charteret.

Den hollandske regerings repræsentant Frits Korthals Altes støttede Lord Goldsmith, idet han mente, at de sociale rettigheder mere skal have karakter af instruktive standarder for de nationale myndigheder end egentlige grundlæggende rettigheder, der kan prøves ved en domstol af borgerne.

Ieke van den Burg fra Europa-Parlamentet afviste idéen om, at der blot er tale om instruktive standarder til medlemsstaterne og ikke egentlige grundlæggende rettigheder. "Det er per definition nødvendigt, at EU bindes til at overholde disse grundlæggende sociale rettigheder som modvægt til politikkerne indenfor det indre marked og konkurrencepolitikken", sagde van den Burg.

Under debatten blev der rejst et andet problem med at inkludere rettigheder fra den europæiske socialpagt, nemlig det forhold, at ikke alle EU-lande har ratificeret tillægsprotokollerne til pagten.

## **Ligestilling mellem mænd og kvinder**

***Art. 1: Der skal sikres ligestilling mellem mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse, arbejde og social beskyttelse.***

Guy Braibant fra den franske regering fandt ligestillingsbestemmelsen under de sociale rettigheder uhyre vigtig. Så vigtig, at kvinderne har fortjent to bestemmelser om ligestilling, én i de indledende bestemmelser i art. 1 og en i afsnittet om de sociale rettigheder. En del talere stillede dog spørgsmålstegn ved behovet for dette.

Flere talere opfordrede til ikke at lave for detaljerede formuleringer. Også Braibant advarede mod dette, idet man risikerer, at samfundsudviklingen hurtigt vil overhale formuleringerne i charteret. Ifølge Ingo Friedrich (PPE) fra Europa-Parlamentet bør art. 1 formuleres kort og blot fastslå, at "der skal sikres ligestilling mellem mænd og kvinder" uden den efterfølgende del, der specificerer ligestillingen til at dreje sig om "beskæftigelse, arbejde og social beskyttelse".

Også fra finsk side løftede Tuija Brax fra den finske Eduskunta pegefingeren. Hun påpegede, at ikke alle borgerne i EU-landene tænker europæisk og vil betragte det som et indgreb i national arbejdsret, hvis man går for detaljeret til værks.

Erling Olsen, Braibant, Brax, Stefano Rodota m.fl. foreslog, at man i charteret sikrer muligheden for positiv særbehandling ved en supplerende bestemmelse. Ikke blot for kvindernes, men også for mændenes skyld, som Brax udtrykte det.

Endeligt fremhævede flere talere behovet for at få tilføjet en henvisning til **uddannelse** sammen med referencen til beskæftigelse, arbejde og social beskyttelse. Bl.a. Pernille Frahm fra SF så kønnenes lige adgang til uddannelse som en af vejene til mere ligestilling på arbejdsmarkedet.

Gunnar Jansson konkludere afslutningsvis, at der var en klar majoritet i forsamlingen for denne artikel, men dog stadig en vis uenighed om dens præcise affattelse.

## **Retten til fri erhvervsudøvelse**

***Art II: Enhver har ret til at vælge og udøve sit erhverv, uden at dette i øvrigt berører traktatens regler om fri bevægelighed for personer.***

Artiklen om retten til fri erhvervsudøvelse blev generelt kritiseret for at være for uklar med hensyn til hvad formålet med den er. Som Lord Goldsmith sagde: "Handler den om etableringsretten, eller handler den om fri bevægelighed? Og hvis den handler om fri bevægelighed, hvem er det da for? Personer, arbejdstagere eller unionsborgere?" En stribe taler gjorde desuden opmærksom på, at retten til erhvervsudøvelse ikke er fri i nogen absolut forstand i medlemsstaterne. Adgangen er begrænset af bl.a. krav om uddannelse og eksamensbeviser.

Flertallet af konventet mente, at sidste del af artiklen med referencen til "traktatens regler for fri bevægelighed for personer" bør stryges. Bl.a. Peter Michael Mombaur fra Europa-Parlamentet, Francisco de Asis Sanz Gandasegui fra den spanske regering og Korthals Altes fra den hollandske regering mente, at retten til erhvervsudøvelse bør begrænses til unionsborgere og ikke omfatte enhver person. Pernille Frahm (GUE/NGL) protesterede mod dette, idet hun gjorde opmærksom på, at vi i EU om få år vil få brug for kvalificeret arbejdskraft fra tredjelande. Ben Fayot fra det luxembourgske parlament foreslog et kompromis, der giver

tredjelandsborgere, der lovligt har boet fem år i en medlemsstat, adgang til erhvervsudøvelse på samme betingelser som medlemslandenes borgere.

Gunnar Jansson sluttede diskussionen af med at konkludere, at der skal ses meget nøje på denne artikel og at man måske ligefrem skal overveje at stryge den efter den kritik, der var blevet rettet mod den.

## **Ret til information og høring af arbejdstagerne**

*Art. III: Arbejdstagerne og deres repræsentanter har ret til information og høring i den virksomhed, der beskæftiger dem, navnlig i forbindelse med kollektive personalenedskæringer og afgørelser om arbejdsvilkår og arbejdsmiljø.*

Er dette en fundamental rettighed eller et ønskværdigt politisk mål, spurgte Wyn Griffiths fra House of Commons. Korthals Altes og Lord Goldsmith mente, at der for så vidt angår bestemmelserne fra den europæiske socialpagt er tale om politiske mål, som det er op til medlemsstaterne og arbejdsmarkedets parter at gennemføre. Wyn Griffiths selv fandt ikke, at der er tale om en grundlæggende rettighed, idet ikke alle har adgang til denne ret. EU-kommissæren for retlige anliggender Antonio Vitorino afviste dette, idet denne høringsret må betragtes som en ret for borgerne i deres funktion som arbejdstagere. Michael O'Kennedy fra den irske regering talte varmt for idéen, idet han betragtede fuld information og høring af arbejdstagerne som en forudsætning for et partnerskabsbaseret forhold mellem arbejdsmarkedets partnere.

Såvel Francisco Sanz fra den spanske regering som Friedrich fra Europa-Parlamentet gjorde sig til talsmænd for en kortere artikel, hvor man blot erklærer, at "arbejdstagerne og deres repræsentanter har ret til information og høring i den virksomhed, der beskæftiger dem". Ifølge Friedrich skal det derefter være op til domstolene at udfylde og fortolke bestemmelsen.

## **Foreningsret, forhandlingsret og ret til kollektive skridt.**

*Art. IV: 1) Arbejdsgiverne og arbejdstagerne har ret til at slutte sig sammen, herunder på EU-plan, for at oprette arbejdsgiverforeninger efter deres eget valg til varetagelse af deres økonomiske og sociale interesser.*

*Enhver arbejdsgiver og enhver arbejdstager har frihed til at melde sig ind i sådanne organisationer eller til at undlade at gøre dette, uden at det må komme den pågældende personligt eller erhvervsmæssigt til skade.*

*2) Arbejdsgiverne eller arbejdsgiverorganisationerne på den ene side og arbejdstagerorganisationerne på den anden side har ret til under de vilkår, der gælder efter national lovgivning og praksis, at forhandle og indgå kollektive overenskomster, herunder på EU-plan.*

### **3) Arbejdstagerne og arbejdsgiverne har i tilfælde af interessekonflikter ret til at tage kollektive skridt, eventuelt på EU-niveau, herunder strejkeret.**

Erling Olsen gjorde for andet møde i træk opmærksom på, at den danske regering ikke deler præsidiets opfattelse af, at den negative foreningsfrihed er en del af EMRK art 11 og retspraksis fra Strasbourg-domstolen. Man bør derfor nøjes med som i EMRK art. 11 at nævne den positive foreningsfrihed. Trods løfter fra præsidiet på det seneste møde om at afklare dette spørgsmål kom der intet svar fra præsidiet. Et ty sk medlem støttede, at man udelader den negative foreningsfrihed.

Erling Olsen foreslog desuden, at stk. 2 og stk. 3 bliver slået sammen, men gjorde samtidig opmærksom på, at bl.a. strejkeretten og lockoutretten ikke er en del af EU{{PU2}}s kompetence (TEF. Art. 137, stk. 6). Man bør anerkende, at det hører under national ret. Regeringsrepræsentanterne fra Storbritannien, Spanien og Holland tilsluttede sig dette synspunkt. De tre landes regeringer mente desuden, at friheden til at danne fagforeninger og arbejdsgiverorganisationer h& ;rer til under artiklen om den generelle forsamlings- og foreningsfrihed.

Braibant fandt ligesom Vitorino fra Europa-Kommissionen artiklerne relevante og nødvendige, idet de er ret og praksis i alle lande. Også strejkeretten og lockoutretten var ifølge Braibant grundlæggende og bør medtages. Vi må ikke ende op med tre halvtomme kurve, som Braibant udtrykte det.

Francisco Sanz fra den spanske regering mente desuden, at muligheden for at indgå kollektive overenskomster på EU-plan bør slettes. Flere talere gjorde endelig opmærksom på, at nogle af disse rettigheder bør have en begrænset anvendelse (eller slet ingen) inden for sektorer som militær, politi og brandvæsen.

## **Ret til ligeløn for arbejde af samme værdi**

***Art. V: Enhver arbejdstager har ret til ligeløn for arbejde af samme værdi.***

Adskillige talere var bekymret for denne artikel. Lord Goldsmith mente, at lønforhold udtrykkeligt ligger uden for EU{{PU2}}s kompetence, og han var derfor håbløs forvirret over bestemmelsen. "Jeg kan ikke acceptere denne artikel som den står", fastslog han tørt.

Den danske regering advarede mod, at man kan læse denne artikel som et skridt mod lønharmonisering, og så er vi langt fra vores mandat, som Erling Olsen udtrykte det. Lord Goldsmith og Peter Michael Mombaur fra Europa-Parlamentet satte fingeren på samme uklarhed i artiklen. Handler den om ligeløn *mellem kønnene* eller ligeløn *mellem arbejdstagerne i EU{{PU2}}s medlemsstater*? Mombaur sagde, at hvis det er sidstnævnte tanke, der r bag formuleringerne, er der langt til virkelighedens EU. Der er i dag store lønforskelle i EU{{PU2}}s medlemsstater; ja selv i hans eget land er der store forskelle mellem den vestlige del af Tyskland og de østtyske länder. Ingolf Friedrich var direkte imod bestemmelsen, idet han mente, det vil underminere f.eks. polske arbejderes mulighed for at komme til Tyskland i

høstsæsonen og arbejde til en lavere løn end deres tyske kolleger. En ordning som polakkerne, if&osla Friedrich, er glade for som supplement til deres indtægt i Polen. Synspunktet fremprovokerede en lang række reaktioner fra talere, der tog afstand fra at bruge underbetalt arbejdskraft.

Sanz fra den spanske regering opfordrede til, at man holder sig til retspraksis fra EF-Domstolen samt det, der står i TEF art. 141, hvor det er op til hver enkelt medlemsstat at gennemføre princippet om ligeløn, men det gøres klart at artiklen refererer til ligeløn **mellem kønnene** (for samme arbejde eller arbejde af samme værdi). Erling Olsen støttede dette.

Også mere metodiske spørgsmål bekymrede nogle af konventets medlemmer.

"Hvorfor er artiklen blevet formuleret som den er, og hvor er den taget fra?", spurgte Lord Goldsmith og andre talere. Rådssekretariatet havde angivet den reviderede europæiske socialpagt som kilde for artiklen. Men flere talere savnede en reference til TEF art. 141, der taler om lige løn mellem mænd og kvinder. Mange mente heller ikke, at den europæiske socialpagt giver rettigheder, den sætter politiske mål for medlemsstaterne.

Karel de Gucht fra det belgiske parlament mente dog ikke, at forskellen mellem rettigheder og mål er særlig stor, og at politiske mål sagtens kan transformeres til rettigheder efter en fortolkning fra en domstol.

I øvrigt, som bl.a. Cathrine Lalumiere (PSE) fra Europa-Parlamentet gjorde opmærksom på, taler den europæiske socialpagt om retten til en **rimelig** løn, ikke en **lige** løn.

## **Ret til en hvileperiode og til årlig ferie**

***Art. VI: Enhver arbejdstager har ret til en ugentlig hvileperiode samt en årlig ferie med løn.***

Bl.a. Sanz fra den spanske regering kritiserede artiklen for at være for detaljeret, idet indholdet af en sådan bestemmelse ændrer sig løbende med den samfundsmæssige udvikling. Flere talere tilsluttede sig Sanz. Lord Goldsmith henviste også til de undtagelser, der findes i EU{{PU2}}s arbejdstidsdirektiv - for f.eks. præster - som ikke er reflekteret i formuleringen. Han reklamerede igen for sin idé med en A-og en B-del, hvor undtagelserne fra retten til entlig hvileperiode så kan placeres i B-delen. Charlotte Cederschiöld fra Europa-Parlamentet foreslog, at man i stedet for at tale om en **ugentlig** hvileperiode, taler om, at man har ret til den **nødvendige** hvileperiode.

Den franske regerings repræsentant Braibant var overrasket over, at så mange talere kunne være i tvivl om retten til en ugentlig hviledag. Den skal med, fastslog Braibant. Bl.a. Hanja Maij-Weggen fra Europa-Parlamentet var enig med Braibant, idet hun fandt artiklen udmærket, kort og klar.

Bl.a. Friedrich fra Europa-Parlamentets delegation mente, at artiklen bør begrænses til unionsborgere og dermed ikke omfatte borgere fra tredjelande. Karel de Gucht fra det belgiske parlament og Maij-Weggen afviste Friedrichs forslag, idet de gjorde opmærksom på, at

tredjelandsborgere med lovligt opholdsret allerede har denne ret i dag ifølge arbejdstidsdirektivet fra 1993.

## **Ret til sikre og sunde arbejdsforhold**

*Art. VII: Enhver arbejdstager har ret til sikre og sunde arbejdsforhold.*

Der var kun få kommentarer til denne artikel om retten til sikre og sunde arbejdsforhold. Gabriel Cisneros fra det spanske parlament gik ind for en opstramning af artiklen, så arbejdstagerne sikres mulighed for erstatning, hvis sikkerheden og sundheden ikke er i orden på arbejdspladsen. Ieke van den Burg fra Europa-Parlamentet fandt artiklen umoderne og mente, at man bør anvende en mere bred formulering, så man også tager højde for mere moderne gener som stress og sexchikane. I øvrigt mente hun, der bør være en reference til rammedirektivet om sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen fra 1989. Brax fra det finske parlament foreslog en henvisning til ILO's konventioner, idet hun så mente, at man undgår at skabe noget nyt.

## **Beskyttelse af børn og unge:**

*Art. VIII: Minimumsalderen for adgangen til at udføre erhvervsarbejde må ikke være lavere end den alder, hvor skolepligten ophører, og under ingen omstændigheder lavere end 15 år.*

*Unge under 18 år skal sikres arbejdsbetingelser, der er tilpasset deres alder, og de skal især beskyttes mod ethvert arbejde, der kan skade deres sikkerhed, sundhed og fysiske, psykiske, moralske eller sociale udvikling eller gribe forstyrrende ind i deres uddannelse.*

Repræsentanterne fra den franske regering og den finske regering støttede idéen om et generelt forbud mod børnearbejde. Paavo Nikulas fra den finske regering gik dog skridtet videre og foreslog, at man også arbejder for et forbud mod varer produceret ved hjælp af børnearbejde. Braibant talte for, at man skærer ned i teksten ved at fjerne de konkrete aldershenvisninger til 15 og 18 år, idet man ellers risikerer at blive overhalet af virkeligheden. < /P>

Griffiths fra House of Commons var enig i behovet for en artikel, der beskytter børn og unge. Han mente dog også, at denne artikel demonstrerer behovet for et todelt charter, så man i en eventuel del B kan præcisere beskyttelsen af børnene og de unge.

Ieke van den Burg fra Europa-Parlamentet foreslog, at man laver en henvisning til FN{ {PU2}}s konvention om børns rettigheder.

## **Arbejdsplan for konventet**

På konventets forrige uofficielle møde den 27.- 28. marts var der en åbenlys uenighed i konventet om, hvordan arbejdet i konventet skal skride frem. Bl.a. var den danske og den britiske repræsentant utilfredse med, at præsidiet planlagde at sende det foreløbige charter {{SPA}} med et komplet katalog af rettigheder {{SPA}} til Det Europæiske Råd i Feira uden at have drøftet charterets horisontale artikler først.

Denne kritik var ved mødestart den 3. april tilsyneladende taget til efterretning af præsidiet. I hvert fald kunne konventets ene næstformand Gunnar Jansson meddele, at man havde besluttet, at de horisontale bestemmelser vil blive diskuteret *forud for* Det Europæiske Råds møde i Feira. Præsidiet vil behandle et forslag til horisontale artikler fra rådssekretariatet allerede på sit møde den 17. april, som kan drøftes af konventet enten på det første eller det andet møde i maj. Ifølge Jansson er det derefter planen, at der skal foreligge et udkast til et samlet charter i midten af maj, så der bliver tid til at fremsætte ændringsforslag forud for konventets møde den 5.-6. juni. Jansson gav ingen klar indikation på, om diskussionen af de horisontale bestemmelser vil ske før eller efter anden drøftelse af de økonomiske og sociale rettigheder.

Endelig forudså Jansson, at man på denne baggrund kan sende den tekst, konventet behandler på sit møde den 5.-6. juni, til Det Europæiske Råd i Feira som en orientering om status for konventets arbejde.

Med venlig hilsen

Morten Knudsen